

Arteveldehogeschool
Katholiek Hoger Onderwijs Gent

Bachelor in het onderwijs:
kleuteronderwijs

J. Gerardstraat 18
9040 Sint-Amandsberg

IM-PRO-ACTIE-F!

Improvisatietheater als middel om met het beroepsprofiel van de leraar en z'n typefunctie 'De leraar als opvoeder' aan de slag te gaan

Begeleider(s) Callens Sara

Academiejaar: 2016-2017

Bachelorproef voorgedragen door:
Ann DE CRAENE
tot het bekomen van
het diploma kleuteronderwijzer(es)

Naam student(en): De Craene Ann

Bachelorproefbegeleider: Mevr. Callens

Onderzoeksbegeleider: Kirsten De Vlieger

(Voorlopige) titel van de bachelorproef: Im-pro-actie f!

Onderzoeksvraag: Improvisatietheater als middel om met het beroepsprofiel van de leraar en z'n typefunctie 'De leraar als opvoeder' aan de slag te gaan

Dit voorstel moet op papier én digitaal ingediend worden bij je bachelorproefbegeleider, uiterlijk tegen maandag 19 september 2016.

1. Geef een verantwoording van je bachelorproef. (850 woorden)

De verantwoording van je bachelorproef geeft weer waarom je vindt dat dit onderwerp diepgaander onderzocht moet worden en waarom dit relevant is in de binnen- en buitenschoolse context voor jonge kinderen.

Met andere woorden, hier motiveer je dat je onderwerp niet lukraak gekozen is en waarom het een belangrijk, actueel, nuttig, innovatief onderzoeksonderwerp vormt.

Het is hierbij belangrijk dat je ook zicht geeft op de stand van zaken m.b.t. je onderwerp op basis van wetenschappelijke literatuur, interviews, observaties,...

Deze tekst is dus een onderbouwde tekst en een synthese van wat je tot hier toe verzamelde over je onderwerp.

Denk er altijd aan om de gebruikte bronnen te vermelden in de tekst en in de bronnenlijst (vraag 8).

Tip: bekijk ook documenten inspiratie

Met de komst van de grondwetsherziening in 1989, stond de Nederlandstalige Gemeenschap voor een ganse uitdaging. Ze kreeg er een pak verantwoordelijkheden en taken bij, zoals het uitstippelen van een eigen onderwijsbeleid. De eerste decreten kwamen er in 1990.

In 1996 kwam er een decreet m.b.t. het beroepsprofiel rond het leraarschap. De maatschappelijke verwachtingen tav de leraar werd expliciet gemaakt, te vergelijken met een aantal minimumeisen voor goed onderwijs, die voornamelijk gericht zijn op kennis, vaardigheden en attitudes.

In 2006 kwam er een herziening van dit profiel. De competenties werden vooral scherper gesteld. Hierbij stelt men een emancipatorische en leerlinggerichte onderwijsvisie voorop, waarbij het begeleiden en zorg geven aan kinderen voorop staat. Een aantal principes zoals actief, samenwerkend en zelfgestuurd leren, waarbij duurzaam leren het kader vormt, komen hier op de voorgrond. Men streeft ook een harmonische en brede vorming na, waarbij de school instaat voor cognitieve vorming, waardeontwikkeling, affectieve, sociale lichamelijke, muzische en etische-religieuze vorming. Bovendien wil men ook verantwoordelijkheid en zelfontplooiing bij brengen. Eveneens moet men als leraar zorgverbredend te werk gaan, om zo tegemoet te komen aan de grote diversiteit van kinderen en hun specifieke leerbehoefte, wordt het uitgangpunt.

Het beroepsprofiel is afgeleid vanuit de kern van het beroep en de interactie tussen leraar, leerling, school en maatschappij. Leraren krijgen steeds meer en meer een actievere rol binnen deze interactie. Ook dit staat mooi neergeschreven in het beroepsprofiel d.m.v. typefuncties. Het beroepsprofiel stelt met het decreet van 5 december 2007, naast een aantal beroepshoudingen, zo een tiental typefuncties. (Aelterman, e.a., 2012)

Wanneer we naar typefunctie 2 kijken 'De leraar als opvoeder', merken we op dat de leraar toch voor een ganse uitdaging staat. Klasgroepen worden door tal van factoren diverser (in de ruimste zin van het woord) waardoor de leraar hiaten en euvels opmerkt binnen zijn opvoedend functioneren. Het is niet altijd even evident om een positief leefklimaat te organiseren, de

emancipatie te bevorderen, individuele ontplooiing uit te lokken, om te gaan met sociaal en emotionele probleemsituaties, met gedragsmoeilijkheden, de gezondheid te bevorderen en te communiceren met kinderen afkomstig uit diverse achtergronden in diverse talige situaties. (panelgesprek, oktober 2016)

Oa door deze hiaten en euvels vallen sommige kinderen (meermaals) uit de boot en krijgen dan ook niet steeds de fysieke en/of psychische krachtige leeromgeving waar ze recht op hebben. Wat van invloed kan zijn op de ZNA en de kansen om effectief tot leren over te gaan. (panelgesprek, oktober 2016)

Wanneer we drama en zijn vaardigheden onder de loep houden, merken we heel wat mogelijkheden die geoefend kunnen worden binnen de typefunctie 'De leraar als opvoeder'. Denk hierbij aan het verkennen van eigen mogelijkheden en beperkingen en die verder uit te dagen. Denk aan sociale vaardigheden wanneer samenspelvaardigheden geoefend worden. Ook de scenevaardigheden bieden oefenkansen (hoe sta ik in de ruimte, ervaringen die opgedaan worden wanneer conflict 'gespeeld' worden, ...) (Klein Applaus, 2010).

De literatuur rond drama als werkvorm beschrijft reeds positieve effecten op welbevinden, betrokkenheid, groepsdynamische processen, verleggen van grenzen, verkennen van mogelijkheden en beperkingen enz. Effecten waarbij raakpunten zijn met deze typefunctie.

Oa in Klein Applaus (Klein Applaus, 2010) worden een aantal dramaoverstijgende inzichten, attitudes en vaardigheden beschreven, wanneer kinderen meermaals in contact komen met drama-activiteiten. Kinderen krijgen een podium om zich te uiten, ze worden bewust van eigen lichaamsmogelijkheden, ze beleven plezier aan hun en de inbreng van de anderen, de creativiteit wordt ontwikkeld, ze ontwikkelen durf en initiatief, verhogen zelfvertrouwen en assertiviteit, ... Ideale vaardigheden om te werken aan zichzelf. Kinderen staan in relatie met zichzelf en verkennen op speelse manier beperkingen en mogelijkheden. Identiteitsvorming krijgt kansen en mogelijkheden (persoonlijk communicatie, september 2016). Dit werd reeds uitvoering bestudeerd door de onderzoeksgroep Artatouille met hun bevindingen rond identiteitsontwikkeling door cultuureducatie aan te bieden. (Artatouille)

Naast het IK-luik biedt drama ook kansen naar groepsvorming toe. Drama is zowel een creatief proces maar ook een groepsproces.. Kinderen leren spelen met elkaar en er ontstaan vormen van communicatie die voorheen misschien niet aan orde waren, aldus Klein Applaus (Klein Applaus,2010). De Belgische Improvisatie Liga (BIL) biedt in deze optiek ook teambuildings workshops aan (BIL, 2016).

Via dit onderzoek wil ik nagaan of deze specifiekere vorm van drama, nl. improvisatietheater versterkend kan werken binnen de visie van het beroepsprofiel als leraar en de rol tot opvoeder. Het biedt aan de kleuters immers mogelijkheden om zelf keuzes te maken, de consequenties er van te dragen, het is een uitnodiging tot zelfrealisatie, tot emancipatie en het biedt ontplooiingskansen.

Drama en improvisatietheater zijn werkvormen waarbij – in principe - alle kleuters actief kunnen aan deelnemen, ongeacht hun beperkingen of mogelijkheden.

Ik wil onderzoeken of de steeds diversere klasgroepen (zoals hierboven beschreven) op deze manier voldoende kansen krijgen en zo versterkend kan werken op de typefunctie.

De werktitel **im-pro-actie- f** verwijst naar de **impliciete** manier waarop gewerkt wordt aan het beroepsprofiel. Het is geen expliciete werkmethode om letterlijk mee aan de slag te gaan.

Eveneens verwijst het naar het **pro-actieve** karakter van deze werkvorm. Drama is ook opgenomen binnen het leergebied muzische vorming. Het kan ingezet worden nog voor je vanuit observaties problemen opmerkt rond groepsdynamica, welbevinden, betrokkenheid, ... **Pro** als verwijzing het beroepsprofiel. **Actief** verwijst dan weer naar de kleuters die actief betrokken worden.

2. Motiveer waarom je voor deze bachelorproef kiest? (maximaal 2 zinnen)

Motiveer hier waarom deze bachelorproef je persoonlijk interesseert.

Tip: bekijk ook documenten profileringsdossier

Vanuit eigen observaties en via gesprekken met leraren (allerhande) kwam ik vaak tot de conclusie dat de typefunctie 'de leraar als opvoeder' soms wel onder druk komt te staan, net doordat we steeds meer individueler naar kinderen kijken. Via improvisatietheater zag ik ingangen om hieraan tegemoet te komen.

3. Wat is de ontwikkelingsnood/onderzoeksvraag van je bachelorproef?

Een handig boek voor dit en volgende onderdelen is: Van der donk, C. & Van Lanen, B. (2009). Praktijkonderzoek in de school. Uitgeverij Coutinho: Bussum.

Im-pro-actie-f

Onderzoeksvraag: Kan improvisatietheater versterkend werken op het beroepsprofiel van de leraar met zijn typefunctie 'De leraar als opvoeder'?

4. Wat zijn de verschillende tussendoelen/deelvragen? (maximaal 4 tussendoelen/deelvragen)

Tussendoel 1: Uitpluizen van beroepsprofiel en typefunctie 'De leraar als opvoeder' => welke zijn net de hiaten, lacunes , ... in de praktijk

Tussendoel 2: Analyse drama en improvisatietheater: wat neem ik mee als versterkend middel om te werken rond dit beroepsprofiel

Tussendoel 3: Uitstippelen van werkmethode

Tussendoel 4: Praktische gedeelte – Praktische uitvoering

5. Werk een fasering van de bachelorproef uit op basis van je tussendoelen/deelvragen.

Geef in onderstaande tabel een overzicht van de stappen die je achtereenvolgens zal zetten (WAT) en hoe je dat zal doen (HOE) om je resultaat te bekomen. Geef ook aan wanneer je alles zal uitvoeren (WANNEER).

WAT <i>Tussendoelen of deelvragen</i>	HOE <i>Methodes om de tussendoelen/deelvragen te realiseren</i>	WANNEER <i>Timing</i>
Tussendoel 1 :	Literatuurstudie – bronnenonderzoek – interviews -	Sept- Dec
Tussendoel 2:	Idem	Sept- Dec
Tussendoel 3 :	Idem	Sept- Dec

Tussendoel 4:	Praktische uitvoering: aan de slag met De Feniks 12/12/2016 (meespeeldag) – 24/01/2017-30/01/2017- 07/02/2017- 13/02/2017- 28/03/2017-18/04/2017- 09/05/2017- 16/05/2017-23/05/2017-07/06/2017 (de Vieze Gasten)	Dec- Juni
Oplijsting vaste mijlpalen in het onderzoeksproces in kader van bachelorproef		
Ga dus bij je timing na of je de mijlpalen kan halen. (vb. Wanneer je een poster moet voorstellen met je onderzoeksopzet moet je daar reeds data aan het verzamelen zijn.)		
Mijlpaal 1	Intake bachelorproefbegeleider – Overtuigen op basis van ontwerp bachelorproefvoorstel om het concept verder te mogen uitwerken	19/09/16
Mijlpaal 2	Indienen bachelorproefvoorstel bij bachelorproefbegeleider	30/09/16
Mijlpaal 3	Intervisie 1: onderzoeksvoorbereiding	17/10/16
Mijlpaal 4	Indienen informatie voor folder bachelorproef	28/10/16
Mijlpaal 5	Intervisie 2: onderzoeksuitvoering	20/12/16
Mijlpaal 6	Intervisie 3: onderzoeksuitvoering en rapportering: voorleggen poster aan medestudenten	15/03/16
Mijlpaal 7	Indienen herwerkte versie poster (digitaal) en draft artikel bij bachelorproefbegeleider	20/03/16
Mijlpaal 8	Indienen definitieve titel	29/05/16
Mijlpaal 9	Indienen bachelorproef	09/06/16
Mijlpaal 10	Bachelorproefbeurs	14/06/16

6. Eventuele contactgegevens van de organisatie/school/vzw waar je mee samenwerkt.

Noteer hier adres, telefoon, e-mail en contactpersoon voor deze organisatie/school/vzw op. Indien een raamovereenkomst nog niet is opgemaakt, moet dit zeker in orde gebracht worden vooraleer de concrete samenwerking start. Hou in het achterhoofd dat dit steeds moet opgemaakt worden bij iedere samenwerking.

1-jarige raamovereenkomst in bijlage (vet plaatsen wat van toepassing)		
Ja	Nee	De Vieze Gasten
Ja	Nee	De Feniks

7. Mogelijkheden tot verspreiding/valorisatie.

Welke mogelijkheden zie je om de bachelorproefresultaten te verspreiden zodat zoveel mogelijk personen uit de gekozen doelgroep van jouw bachelorproef iets kunnen leren?

Doorheen mijn persoonlijke gesprekken met mensen uit het werkveld, kwam ik al tot inzicht dat er al heel wat bestaat om via impro te werken aan bepaalde vaardigheden. Vernieuwend zijn de inzichten en de koppelingen binnen het onderwijs en het peuter-kleuterprofiel en het vooropgestelde beroepsprofiel met de typefunctie. Gezien drama opgenomen is binnen het door de overheid verplichte leergebied Muzische vorming, zou het jammer zijn dat de bevindingen rond deze werkvorm niet kenbaar zouden gemaakt worden. Beide zaken (enerzijds de typefunctie 'De leraar als opvoeder' en anderzijds het leergebied Muzische Vorming) die overigens door de overheid gesteld worden, vormen een interessante combinatie tot de professionalisering van de leraar.

Graag wel de vermelding dat dit concept in zijn geheel opgenomen wordt door de Belgische Improvisatie Liga binnen het educatief aanbod.

8. Bronnenlijst

Hieronder neem je de volledige referentie van de bronnen op waarvan je in dit bachelorproefvoorstel gegevens hebt opgenomen.

- Aelterman, A., Meysman, H., Troch, F., Vanlaer, O. & Verkens, A. (maart 2012) *Informatiebrochure bij de invoering van het nieuwe beroepsprofiel en de basiscompetenties voor leraren*. Geraadpleegd op 12 oktober 2016 via <https://issuu.com/vlaanderen-be/docs/85e402c7-7436-47be-8de2-dc62d1571ac3>
- Panelgesprek (oktober 2016) *Het beroepsprofiel van de leraar met zijn typefunctie 'De leraar als opvoeder'*
- Crul, K., Nevejans, J. Spaepen, P. (2010). *Klein Applaus: Drama-activiteiten met 3- tot 9-jarigen* (pp 11- 28). Gent: Abimo
- Artatouille. *Cultuureducatie in de praktijk*. Geraadpleegd op 16 september via <http://www.artatouille.be/resultaten-onderzoek/in-het-kort>
- Bil. (2016) *Workshops*. Geraadpleegd op 23 september 2016 via <http://www.bil.be/home/business/workshops/>

9. Onderzoeksverslag (aan te vullen bij indienen bachelorproef aan einde onderzoeksproces) (850 woorden)

Hieronder neem je een overzicht op van je volledige onderzoeksproces. Zoom in op wijzigingen in de onderzoeksuitvoering en biedt de lezer voldoende inzicht in de verzamelde data en het doorlopen proces. Zo is het ook zeer waardevol om problemen tijdens het onderzoeksproces te vermelden, eventueel aangevuld met de gekozen oplossingen.

Als vooronderzoek heb ik het beroepsprofiel met de typefunctie voorgelegd aan een panel. Als conclusie werd gesteld dat beiden wel eens onder druk komen te staan, net omdat het als geïntegreerd geheel moet aangeboden worden.

Ik had voor ogen om een voorbereidingsjabloon uit te werken om zo improvisaties op te bouwen vanuit de opvoedende bril.

Vanuit de literatuur omtrent het beroepsprofiel en de typefunctie stelde ik vast dat het niet alleen ging over individuele processen, ook groepsprocessen zijn belangrijk.

Het item 'Beginsituatie' vond ik dan ook een heel belangrijk item om op te nemen in dat sjabloon, opgesplitst in de deelrubriek 'groep' en 'individueel'.

Via het PCM-model zag ik een manier om kinderen op te delen in persoonlijkheidstypen en zo noden te bepalen. Dit werd me echter afgeraden door oa Pedagoog Pedro De Bruyckere, wegens niet zinvol genoeg. Ook Kirsten De Vliieger raadde me dit af, maar gaf me de tip om via een sociomatrix te werken.

Ook dit was het niet bruikbaar. Niet elk kind was voldoende in staat zich via deze methode uit te drukken (meertaligheid), waardoor niet elk kind evenredig kon deelnemen aan dit vooronderzoek.

Ik besloot om me te baseren op gewone observatiegegevens en vooral naar de lichaamstaal te kijken. Om na te gaan welke behoeften de kinderen hadden, gebruikte ik de methode van de behoefteondersteunende opvoeding. De bouwstenen gebruikte ik al richtsnoer om zo te gaan differentiëren, maar ook de pedagogische onderwijsvisie te gaan nastreven.

In het boek 'Drama voor beroepspraktijk' vond ik een voorbereidingsvoorbeeld om dramalessen te gaan ontwerpen, onderverdeeld in een aantal rubrieken en bijvragen.

Enerzijds waren de niet alle rubrieken even bruikbaar, anderzijds miste ik doelen gericht voor te bereiden.

Vanuit mijn handelen, observeren en via de analoge werking van Meester Bart kreeg het sjabloon qua structuur en bijvragen vorm.

Qua doelen vertrok ik vanuit de beschrijving van het beroepsprofiel en de typefunctie.

Op die manier had ik ook doelen die niet exclusief verbonden zijn aan een net of leerplan.

In totaal formuleerde ik vijf doelen (positief leefklimaat, emancipatie bevorderen, kinderen met noden, waardeopvoeding en emotionele ontwikkeling en leraar als persoon)

Na de tweede sessie stelde ik vast dat de leraar als persoon eerder een attitude is van de leraar, met een wederkerigheid naar leerlingen. Ik aanzag het als een soort van volgsplot. De andere vier aanzag ik als belichtingsitems. Deze ben ik dan ook zo gaan visualiseren. Elk doel een ander kleur, om het zo overzichtelijk te maken.

Aanvankelijk was het de bedoeling om een evenredig aanbod te geven in alle belichtingsitem. Al snel zag ik in dat deze eerder afhankelijk waren van de noden en de kansen die mijn groep vroeg.

Vanuit de feedback dat Meester Bart me gaf, kwam oa zo aan het licht dat de belichtingsitems en bouwstenen geconcretiseerd moesten worden. Hierdoor ontwierp ik inspiratiefiches om zo tips te geven hoe deze in de praktijk uit te voeren.

Vanuit mijn eigenste observaties kwam ik ook tot een inzichten.

Enkel het sjabloon uittesten was te weinig betekenisvol voor de kinderen. Het had meer verpakking nodig. Een motiverende aanzet en afsluiting was wenselijk. Daardoor heb ik er een aantal rituelen ingestoken. Er kwam een pop (Thea Theater) die als mediator en als symbool fungeerde. O.a. gaf ze ook de aanzet voor bepaalde activiteiten. Als tweede ritueel was er een opwarmingsronde, nl. dansen en gekke bekken trekken. Dit steevast op hetzelfde liedje, waardoor een conditionering ontstond. Als laatste was er een trotsdoos, als evaluatietechniek om zo inspraak te verlenen. Elke onderdeel in de sessie werd via tekeningen gevisualiseerd. Kinderen mochten de oefeningen beoordelen. De oefening waar ze het meest trots op waren kwam in die trotsdoos terecht.

Ik merkte ook op dat de sessies soms chaotisch verliepen. Klaas liet weten dat dramalessen net als bewegingslessen technisch heel moeilijk zijn. Op eigen stage heb ik tips gevraagd aan bewegingsmentoren. Samen met hen maakte ik de analyse dat de kinderen soms door enthousiasme de chaos veroorzaakten, waardoor niet elk kind aan de beurt komt. Ik kreeg de tip om meer te structureren en raakpunten te zoeken met een klasinrichting. Speelruimte afgetapt, er kwam een soort van onthaalkring, een kijklijn en speellijn.

Taal bleef een probleem. Hierbij trachtte ik nog meer te visualiseren met oa. concreet materiaal, zoals een prikkelend filmpje om de impressie over te maken.

Mijn grootste bron van frustratie was het feit dat ik een tweetal kleuters niet kon bereiken omwille van een bijzondere zorgvraag. De participatie en inspraak dat ik voorop stelde miste zijn doel bij hen. Via een orthopedagoog kreeg ik enkele tips, waaronder ook doelen differentiëren.

ik kwam uit bij een sjabloon met drie rubrieken, waarbij doelen en behoefteondersteunende opvoeding in vervat zitten, wat opnieuw voorgelegd werd aan het panel. Dit werd goed bevonden, maar maakten ook de opmerking dat kinderen met een bepaalde zorgvraag blijvende aandacht verdienen.

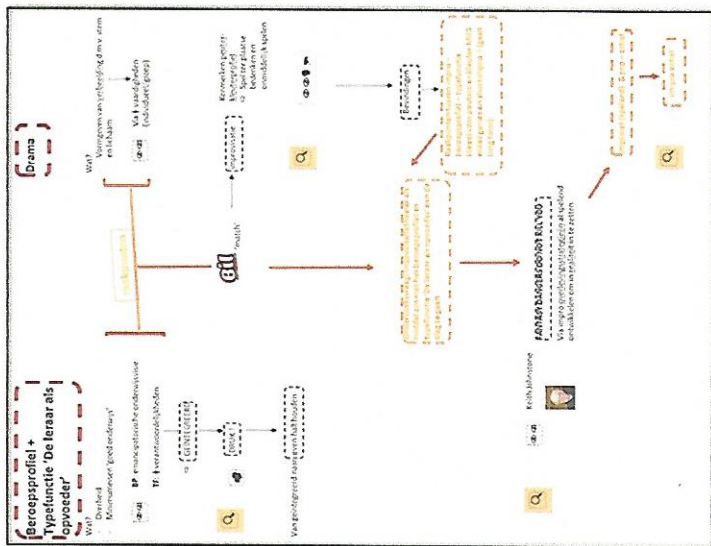
Dit praktijkonderzoek wordt hier gestopt, maar de cirkel wordt opnieuw geopend doordat ik vanaf september aan tafel zit met enkele mensen die met mij willen meedenken hoe dit veilig te maken voor kinderen met een bepaalde zorgvraag.

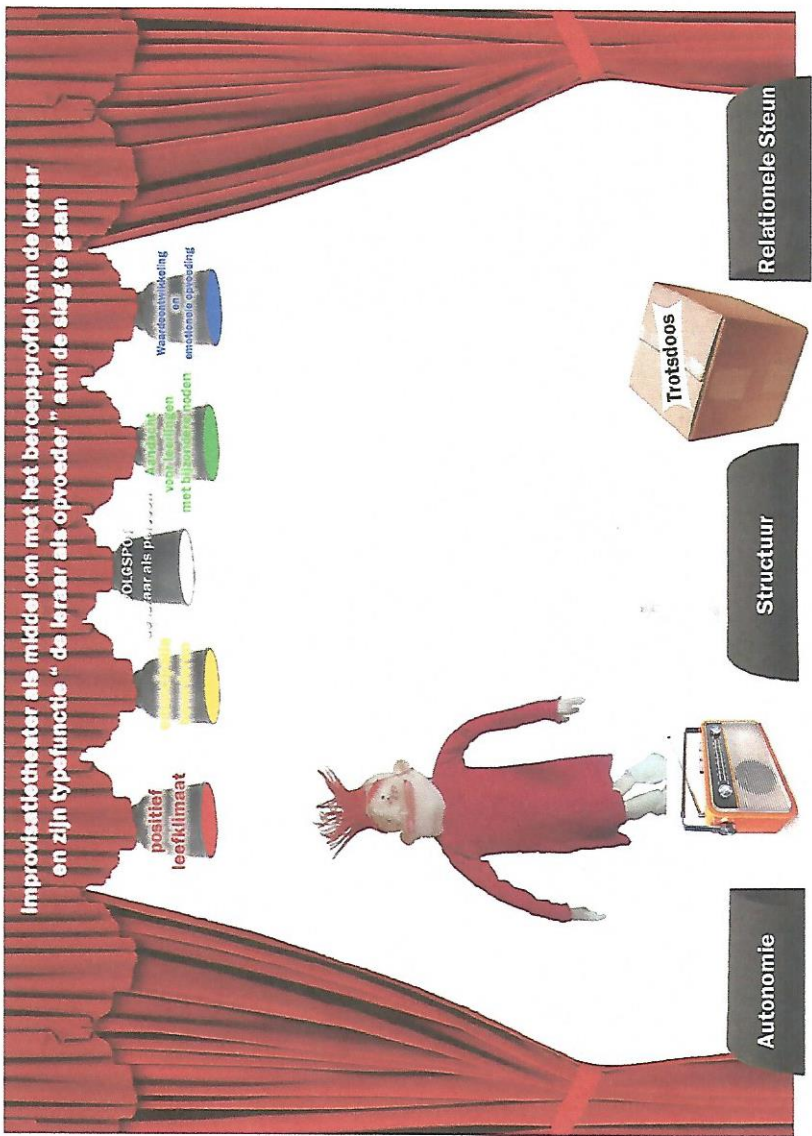
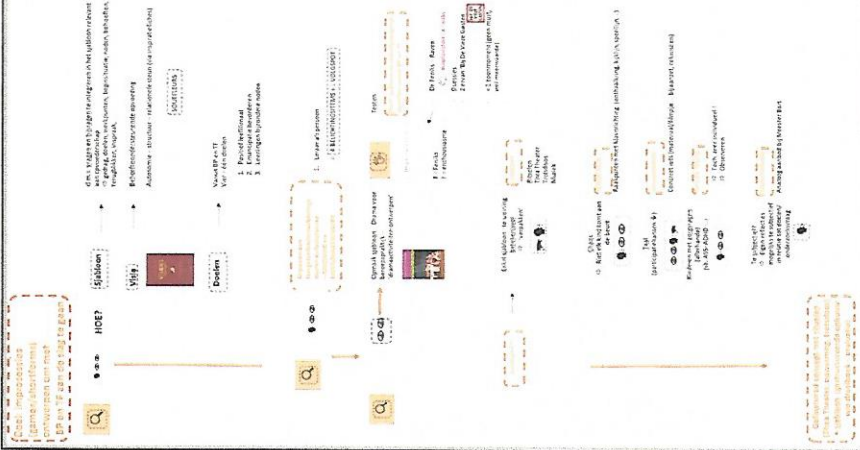
Improvisatietheater als middel om met het beroepsprofiel van de leraar en z'n typefunctie 'De leraar als opvoeder' aan de slag te gaan

im-pro-actie-f!

Jardin

Cour

Conclusie

(Op basis van ervaringen en terugkoppeling aan patiënt)

- Uitgebreid, diepgaand spelplan dat heel overzichtelijk is
- Bewustmaking van de pedagogisch-waardelijke opvoeding door heropvattingen en bijdragen
- Heel draad is duidelijk!
- Stappen en aankleding werken!
- Respectvolle houding t.o.v. kinderen
- Heel veel weerstanden!
- Teach momenten ontstaan voor kinderen met bepaalde zorgvraag (participatieve versimpeling)
- Spelplan is uitgewerkt om als moment te gebruiken

im-pro-actie-f!

Dit praktijkonderzoek kreeg als werktitel 'im-pro-actie-f!' IM verwijzend naar het impliciete karakter om met deze typefunctie aan de slag te gaan. PRO-ACTIEF gezien het pro-actief kan ingezet worden. ACTIE doordat de kinderen een eigen actieve inbreng hebben. F verwijst naar de school waar ik dit onderzoek uitgevoerd heb, nl. De Feniks te Gent. En ! omwille van mijn enthousiasme

Graag nog een woordje van dank richting ...

... **Mevr. Callens** die me doorheen dit proces begeleid heeft. Dankzij haar vraagstelling kreeg ik meer en meer inzicht omtrent dit onderwerp en mijn handelen... **Dhr. Devlieger** bij wie ik steeds terecht kon om even van gedachten te wisselen ... **Thomas De Mulder** doordat hij zo gepassioneerd over de kracht van improtheater kan praten ... **Marie-Laure Delaby** en 'Bij De Vieze Gasten' omwille van hun gastvrijheid ... **Fatiha Rochdi** die me geholpen heeft mee de fundamente te leggen... **Mevr. Sofie**, directie van de Feniks die het toestond om mijn onderzoek op deze school te voeren... **Juf Claudine** en al haar Raven omdat ze fungeerden als testpubliek ... **Frederik -Skriewer' – De Schepper** die steeds klaarstond om me met raad en daad bij te staan... **Klaas De Roo** doordat hij zijn expertise graag deelde en na elke sessie benieuwd was hoe het verlopen was ... **Mieke De Palmenaer** van de Onderwijsdienst Gent die bereid was input te geven rond het pedagogische luik ... **Meester Bart, Juf Christa, Juf Joy, Juf Elke, Juf Karolien , Juf Ellen en Juf Evelien** omwille van kritische blik en hun tijd om van gedachten te kunnen wisselen omtrent het opvoederschap ... **Dr. Jaspers, Dr. Van Zandweghe, Marieke , Annelies, Christina, Jenny en gonjuf Mieke** om mee de kwetsbaarheden van (kleine) kinderen bloot te leggen ... **Stijnski** voor de fysieke ruimte in het schrijvershok en de lekkere koffie ... **Anneleen en Niko** omwille van hun steun en hun humor ... **Dirk en Annemie** van de mediatheek voor de ondersteuning binnen hun domein ... **Lora Onraet** voor de uitgebreide tips binnen het orthopedagogische luik... **Jeroen en Philine** van de BIL omwille van hun interesse...

Bijzondere dank ook richting **Yves Vanhoo** !

Als laatste een grote dank naar mijn gezin.

Peter.... Merci om steeds in me te blijven geloven en mee te relativeren en rationaliseren ... **Sem, Otto-Jan, Egon en Magnus** ... dank voor de persoontjes die jullie zijn, dank voor jullie verwondering in het leven, dank voor de ups en de downs ... heel verrijkend jongens ! (P.S.: mama heeft bijna gedaan met studeren ... -XXX-)

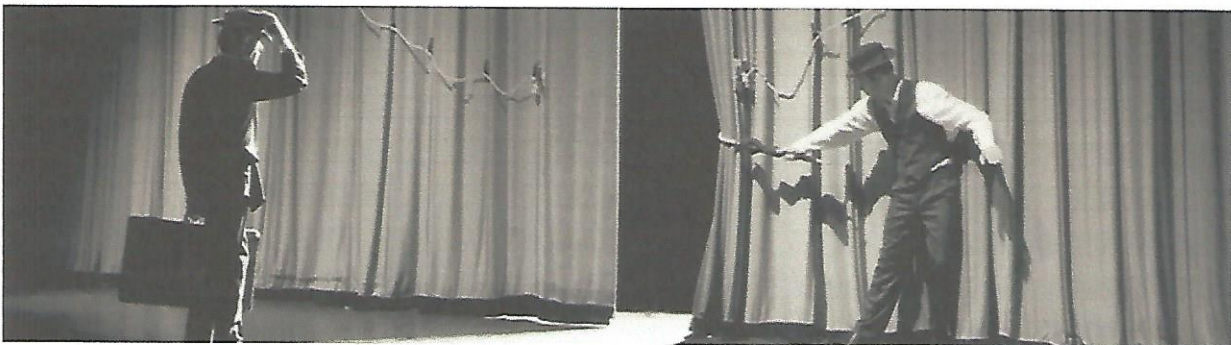
Vanuit de samenleving worden wel wat verwachtingen gesteld t.a.v. leraren. Diezelfde samenleving evolueert razendsnel waardoor het voor de leerkrachten niet alleen ingewikkelder wordt, maar waardoor ze ook steeds aan hogere eisen moeten voldoen (Aelterman e.a., 2012). De vele verantwoordelijkheden of typefuncties – in totaal negen - die samen het beroepsprofiel vormen, komen hierdoor regelmatig onder druk te staan. Bovendien is het de bedoeling om al deze functies als één geheel op te nemen, wat soms claustrofobisch aanvoelt. Uit een rondvraag bij leerkrachten over de typefunctie ‘De leraar als opvoeder’ bleek dat de klasgroep, de maatschappij, de ouders, het gezin, het kind zelf en de leerkrachten factoren zijn die druk uitoefenen op het opvoederschap (panelgesprek, oktober 2016). Uit diezelfde rondvraag gaven ze ook aan nood te hebben om hier specifiek mee aan de slag te gaan. Improvisatietheater kan in dit geval een uitstekend hulpmiddel zijn.

Intussen achter de coulissen

Waarom net improvisatietheater? Niet enkel en alleen omdat ikzelf grote fan ben van dit genre. Onderzoek bracht me tot heel wat inzichten, met impro als verbindende factor wanneer het gaat over het peuter- en kleuterprofiel en de na te streven doelen binnen het opvoederschap. Meteen enkele vliegen in een klap. Een neerslag vind je terug in deel ‘jardin’.

In een tweede fase, hier ‘cour’ genoemd, worden bovenstaande inzichten gekoppeld aan een werkwijze om improsessies vanuit de opvoedende bril te ontwerpen. Na finetunen en optimaliseren, resulteerde dit tot het concept ‘im-pro-actie-f!’

Jardin ofte waarom net improvisatietheater?

Het peuter-en kleuterprofiel

Tweede natuur

Improviseren of spel ter plaatse bedenken en onmiddellijk creëren, is eigen aan jonge kinderen. Een soort van tweede natuur. Improtheaterdocent

en psycholoog K. Vandepitte (persoonlijke communicatie, 3 april 2017) verklaart dit doordat ze nog niet het zgn. superego ontwikkeld hebben, aldus deze Freudiaanse benadering (mens en samenleving, 2012). Ze zijn nog heel spontaan, nog niet beladen met remmingen zoals schaamte en algemeen

heersende waarden en normen.

Terug openstaan voor dat ego is trouwens de basis voor elke goede improviser.

Doorheen mijn observaties viel het me op hoe vaak ze het improviseren an sich wel niet doen. In de hoeken, op de speelplaats, de bewegingsles en ja, ... soms

bij eetmomenten. Spontaan geven ze invulling aan de (improvisatie)theaterbouwstenen wie, wat, waar, waarom en wanneer.

Aansluiten bij leef- en belevingswereld

Bij kleuters is het belangrijk aansluiting te vinden binnen hun leef- en belevingswereld. Zo ontstaan voor hen betekenisvolle inhouden en kunnen transfers naar andere inhouden uitgelokt worden (Lesgevers Praktijk en Stage, 2016)

Als toeschouwer ontvang je op momenten zoals hierboven beschreven, heel wat info over hun leef- en belevingswereld. Datgene wat ze tonen is uniek, zo persoonlijk. Hun spel is meteen ook hun wereld.

Via een geleide improvisatie is het mogelijk dit uit te lokken. De interpretatie die kinderen geven en tonen is de uiting van wat hen bezighoudt. Kinderen worden op die manier heel dicht bereikt binnen hun leef-en belevingswereld.

Je kan het omschrijven als een soort van method-acting, zoals beschreven door Lea Dasberg (Lea Dasberg Theater and Film institute).

Geleide impro – Tableau vivant met vrij onderwerp. H. en F. tonen hier 'stille circustechnieken'. Circus leeft enorm in de klas

☞ Niet alle oefeningen lokken dit zo expliciet uit. Toch impliciet krijg je heel wat info hoe het kind de wereld ervaart. Denk aan lichaamstaal, stemgebruik etc.

Non-verbale universele taal

Typierend voor jonge kinderen, is de taal die nog volop in ontwikkeling is. Enerzijds gefaseerd, anderzijds met grote individuele verschillen (Lesgevers Nederlands, 2016). Niet elk kind kan zich bijgevolg (al even) verstaanbaar maken. Binnen improvisatietheater is het lichaam - door beweging, houding en mimiek- het belangrijkste element om de interpretatie te uiten (Klein Applaus, 2010). Het verbale kan dit

alles versterken maar is geen noodzaak. Het non-verbale is een soort van universele taal.

Het beroepsprofiel met zijn typefunctie

De overheid stelt een emancipatorische onderwijsvisie waarbij de opvoeder zorgt draagt voor elk kind als persoon. Kinderen ervaren een veilig basisvertrouwen. Waardering staat centraal wat groeibevorderend werkt (Aelterman e.a., 2012)

Kijk eens naar mij!

“Hé juf, kijk eens naar mij!”, heb ik heel vaak gehoord doorheen de improvisaties. Kinderen creëren iets en willen dit tonen. Hun creatie valt niet te catalogeren onder ‘goed’ of ‘fout’. Het is hun interpretatie. Het is belangrijk dit te waarderen en te respecteren.

Hierdoor ervaren ze successen wat dan weer een intrinsiek motief geeft tot zelfactualisatie en zelfrealisatie, met potentiële groeimogelijkheden. (Maslow, 1976).

Emanciperen

Improvisatietheater biedt vanuit zelfrealisatie kansen tot keuzes maken, beslissen, verantwoordelijkheid nemen en dragen. Inspraak wordt hierbij ten volle verleent, wat kinderrechtencommissaris Vanobbergen van primordiaal belang vindt in zijn boek 'Het kind van onze dromen' (Vanobbergen, 2014).

Impro met 'wiebeloogjes.
Individuele oefening. Kinderen creëren zelf een karaktertje en bepalen een eigen verhaallijn.

Duurzaam onderwijs

Improviseren is ook inzetten op duurzaam onderwijs (Duurzaam onderwijs, 2012) Enerzijds, vanuit zelfrealisatie kunnen kinderen eigen mogelijkheden optimaliseren. Anderzijds door zo'n muzische activiteit wordt er geëxploreerd en geëxperimenteerd binnen dit leergebied, waarbij

talenten en sterktes ontdekt en geoptimaliseerd worden.

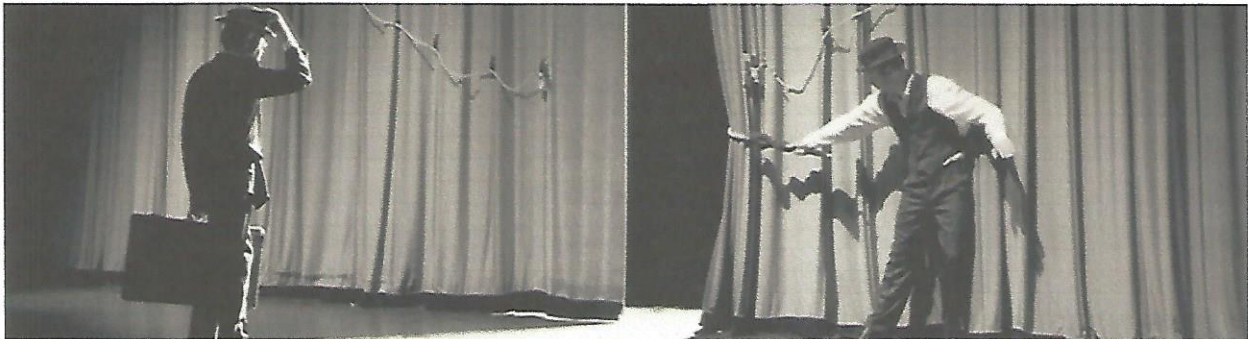
Tinkering

Kris Van den Branden heeft het in zijn boek 'Onderwijs voor de 21ste eeuw (2015) over 'tinkering' waarbij het creatief vermogen kansen moet blijven krijgen. Ook dit kan via improvisatie uitgelokt worden. Keith Johnstones' quote 'Fantasy dangers do not kill you' sluit hier dicht bij aan. Tijdens een impromoment leren kinderen al spelend bepaalde strategieën die ze later in realiteit kunnen inzetten. Denk hierbij aan een kind dat moeite heeft met bepaalde emoties en dit al spelend toch kan verkennen, aldus Robin van het tijdschrift Klasse (persoonlijke communicatie, mei 2017).

**Ik vind het leuk,
omdat ik eens mag
brullen zonder dat ik
stil moet zijn ...**

Een raaf

Cour ofte het improvisatietheaterconcept

Met de inzichten zoals beschreven in 'jardin', richtte ik me op een methode om het opvoederschap te integreren in improvisaties.

Souffleurs

Om de emancipatorische onderwijsvisie zo dicht mogelijk te evenaren, vertrok ik vanuit de behoefteondersteunende opvoeding (Vansteenkiste, M., & Soenens, B., 2013). Dit om hen zo het gevoel te geven zichzelf te mogen zijn, zich te kunnen ontplooien en genegenheid te ervaren.

Expliciet werken rond drama/impro kan remmingen met zich meebrengen, net doordat ze aangewezen zijn op eigen lichaam, zoals dramadocent Klaas De Roo stelt (persoonlijke communicatie, februari 2017). Aangepaste begeleiding vanuit eigen behoeften is noodzakelijk om participatiekansen te bieden.

Anderzijds, begeleiders kunnen – vaak door enthousiasme – te controlerend zijn en zelf al invulling geven aan de interpretatie. Kinderen komen in verwarring met kans op het slaafs uitvoeren van wat de begeleider voordraagt. De kenmerken met impro zijn op deze manier totaal nihil, aldus De Roo. Bewustwording van deze opvoedingsstijl biedt succeservaringen aan de kinderen.

De bouwstenen (fig. 1) verbonden aan deze opvoedingsstijl fungeren hierbij als de souffleurs.

Autonomieondersteuning	Structuur	Relationele steun
Taakplezier	Verwachtingen	Aanwezigheid
Dialogoog en inbreng	Vertrouwen en uitdaging	Opmerkzaamheid
Duiding	Opvolging	Responsiviteit
Ontwikkelingsritme volgen	Gepaste hulp	Emotionele warmte
Stem van het kind	Informatie feedback	Fysieke warmte
Uitnodigende communicatie	Zelfreflectie	Gezamenlijke activiteiten

Fig. 1 Bouwstenen - Bron: olod P & O

Spot aan !

Doorheen de impressies was het noodzakelijk om doelen te stellen afgeleid uit het profiel en het opvoederschap (Aelterman e.a., 2012) . In totaal formuleerde ik er vier + één, die ik eerder aanzag als belichtingsitems (fig. 2). Door deze visueel te maken met kleurcodes, wordt overzicht behouden.

‘De leraar als persoon’ fungeert als volgsport over de kinderen (individueel en in groep) en gaat meer over de attitude bij de leraar/begeleider zelf.

Daarnaast is hij regisseur, souffleur, rekwisiteur en recensent.

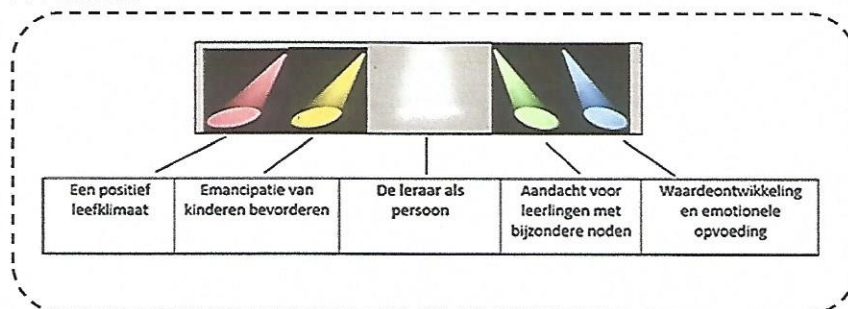

Fig. 2 vier + één belichtingsitems

Alle belichtingsitems werden afgetoetst met de leergebieden, ontwikkelingsdoelen en leerplannen van het kleuteronderwijs. De leergebieden Mens en Maatschappij en Muzische krijgen volop kansen.

Sjabloon

“Een goede voorbereiding bepaalt mee het slagen van de activiteit”, liet muzisch onderwijzer Frederik ‘Skriewer’ me in een gesprek weten (persoonlijke communicatie, september 2016).

Hierbij had ik een uitgekiend voorbereidingsjabloon voor ogen, met een duidelijke structuur en bijvragen om zo te komen tot de kern van het opvoederschap. En waarbij, binnen elke cruciale fase, de belichtingsitems gekoppeld kunnen worden.

Een goed evenwicht tussen alle belichtingsitems is ideaal, toch afhankelijk van de noden, zorgen en kansen.

Als basiswerk gebruikte ik het boek ‘drama voor beroepspraktijk’ (Pijper, G., 2004) met daarin het deel ‘drama activiteiten ontwerpen’.

Aan de slag

Leefgroep De Raven uit de Genste Feniksschool was met negen sessies mijn testpubliek om zo het sjabloon te optimaliseren. De laatste twee gingen door in theaterzaal ‘Bij De Vieze Gasten’, waarbij ook ingezet werd op typefunctie ‘De leraar als cultuurparticipant’. Op 7 juni 2017 was er een toonmoment.

Thea Theater, Fat Boy Slim en een trotsdoos

Enkel het sjabloon testen was te onbetekenisvol voor kleuters. Het had meer ‘verpakking’ nodig.

Elke sessie werd dan ook opgebouwd door enkele rituelen, die duidelijkheid, vertrouwen en structuur scheppen.

Thea Theater fungeerde als mediator en als symbool om kinderen te oriënteren naar de sessie toe.

Bij de ijsbrekende opwarmingsronde werd steevast hetzelfde liedje gebruikt. Enige conditionering trad al snel op, wat ook duidelijkheid en veiligheid gaf.

En om de emancipatie en het groepsgevoel te benadrukken werd afgerond met een evaluatie zoals de theorie van het competentie-ontwikkeld evalueren (Heylen, L., 2010) en 'de trotsdoos' (Vandael, J. 2010).

Elk onderdeel van de sessie werd uitgetekend en besproken, voorkeuren en ervaringen werden verwoord. De meest trotse oefening kwam in hun trotsdoos. Ze formuleerden hierbij zelf de trotscriteria.

Trotsdoos

Participatie

Ik botste op een aantal pijnpunten rond participatie. Pijnpunten zoals chaos (vaak door

enthousiasme), taal en kinderen met een bepaalde zorgvraag.

Door meer te werken aan de bouwstenen 'structuur', zoals een kijklijn, afbakenen van speelruimte enz ... reduceerde de chaos.

Kinderen bakenen zelf speelruimte af.

Ze ontwerpen een kasteel met touw waarin ze eigen scenario gaan uitspelen

Concretiseren en visualiseren hielp dan weer voor kinderen die moeite hebben met de schoolse instructietaal. Rekwisieten, een prikkelend filmpje en uittekenen zijn hierbij hulpmiddelen.

Het grootste euvel was om kinderen met een bepaalde zorgvraag voldoende participatiekansen te verlenen. Specifiek voor ASS gaf Orthopedagoog Lora Onraet (persoonlijke communicatie, mei 2017) mee dat het voor die kinderen niet zo evident is, gezien sommige van hen moeite hebben met verbeelding. Iets wat net de

basis is voor impro. Concretiseren door duidelijke instructies of het geven van een figurantenrol kan soelaas bieden.

Improspeler Thomas De Mulder gaf de raad (persoonlijke communicatie, februari 2017) om meer relationele steun te verlenen.

👉 Voor elk kind is veiligheid een belangrijk gegeven. Over de grenzen gaan door te pushen tot participatie werkt nefast in elk proces, aldus Lora.

Objectiveren

Kleuterleider Bart De Smet was bereid om de objectiviteit van dit praktijkonderzoek te bewaken. Hij werkte analoog en leverde de nodige feedback. Hij gaf de tip om de bouwstenen en de belichtingsitems met praktijkvoorbeelden te verrijken, waardoor inspiratiefiches opgemaakt werden.

Concept

Uiteindelijk resulteerde dit in een concept bestaande uit rituelen en een voorbereidingsjabloon met inspiratiefiches.

Het sjabloon zelf bestaat uit drie grote items, met

bijvragen om zo tot de kern te komen:

1. Wie: Hierbij wordt de beginsituatie achterhaald, om zo doelen te stellen en richting te geven
2. Draaiboek: Het eigenlijke verloop gekoppeld aan de belichtingsitems
3. Evaluatieverslag: Hierbij worden werk- en aandachtspunten en successen geformuleerd.

Toonmoment

Een afsluiter genre toonmoment is zeker geen must, maar wel een meerwaarde. Het maakt het betekenisvoller voor de kinderen, het brengt duidelijkheid (we ronden af) en het biedt kansen tot appreciatie.

Om inspraak te verlenen en een groepsdoel te installeren, mochten de kinderen zelf de krijtlijnen van hun voorstelling uitzetten.

De trotsdoos vormde hierbij de basis.

Doorloop wordt opgesteld op basis van meest trotse oefening

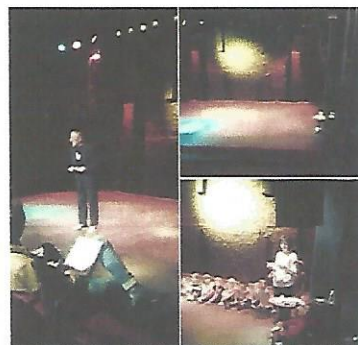
Tijdens de improvisaties in de theaterzaal gingen we aan de slag met de doorloop, dit opnieuw om duidelijkheid en structuur te bieden. Ze kregen 'tops' en 'tips'. De tips hadden meer betrekking op het theater-technische (cour, jardin, niet met je rug naar het publiek toe, de warmte van de spots ervaren, ...) Inhoudelijk werd weinig tot niets geoefend om zo het improkarakter te garanderen.

Kleine improviselertjes in actie in theaterzaal 'Bij De Vieze Gasten

Op 7 juni 2017 klokslag 10.30u was het dan zo ver ...spot aan, muziek op en gaan ... ze genoten, ze straalden en (sommige) groeiden ...

Sfeerbeeld

Conclusie

Het volledige concept werd opnieuw voorgelegd aan het panel, met volgende conclusie:

- Uitgebreid, diepgaand sjabloon, toch overzichtelijk en rode draad komt duidelijk naar voor;
- Neveneffecten zoals taalkansen, luistervaardigheden, oplossingsvaardigheden, ... en cultuurparticipatie zijn aardig meegenomen;
- de steeds belangrijk wordende softskills krijgen aandacht;
- Kinderen met een zorgvraag moeten blijvende aandacht krijgen om de doelen te bereiken.

Raaf: Wow Juf, hebben wij dat helemaal zelf gedaan?

Juf: Ja raaf, helemaal zelf

Raaf: Ik vond het niet zo leuk in het begin, maar nu vind ik het jammer dat het gedaan is.

Een andere raaf

Bronnen

Aelterman, A., Meysman, H., Troch, F., Vanlaer, O. & Verkens, A. (maart 2012) *Informatiebrochure bij de invoering van het nieuwe beroepsprofiel en de basiscompetenties voor leraren*. Geraadpleegd op 12 oktober 2016 via <https://issuu.com/vlaanderen-be/docs/85e402c7-7436-47be-8de2-dc62d1571ac3>

Panelgesprek (oktober 2016) *Het beroepsprofiel van de leraar met zijn typefunctie 'De leraar als opvoeder'*

Rogier, R. (december 2012) *Psychoanalyse, een persoonlijkheidstheorie*. Geraadpleegd op 3 april 2017 via <http://mens-en-samenleving.infonu.nl/psychologie/107961-psychoanalyse-een-persoonlijkheidstheorie.htm>

[hologie/107961-psychoanalyse-een-persoonlijkheidstheorie.htm](http://mens-en-samenleving.infonu.nl/psychologie/107961-psychoanalyse-een-persoonlijkheidstheorie.htm)

Lesgevers Praktijk en Stage. (2016). *Praktijk 2 – editie 1 Criteria voor goed thema*. (pp 63-69) Gent: Arteveldehogeschool

Lea Dasberg Theater and Film institute (2015). Geraadpleegd op 20 april 2017 via <http://newyork.methodactingstrasberg.com/what-is-method-acting/>

Lesgevers Nederlands. (2016). *Ontwikkeling begeleiden via Nederlands 1 – editie 1 Fasen in de taalontwikkeling* (pp 21-31) Gent: Arteveldehogeschool

Crul, K., Nevejans, J. Spaepen, P. (2010). *Klein Applaus: Drama-activiteiten met 3- tot 9-jarigen* (pp 11-28). Gent: Abimo

Maslow, A. Harold, Duijker, H. C. J., & Mok, M. (1976). *Motivatie en persoonlijkheid. 3de dr.* Rotterdam: Lemniscaat.

Vanobbergen, B., (2014) *Het kind van onze dromen*. Leuven: LannooCampus.

Aelterman, A., Meysman, H., Troch, F., Vanlaer, O. & Verkens, A. (maart 2012) *Informatiebrochure bij de invoering van het nieuwe beroepsprofiel en de basiscompetenties voor leraren*. Geraadpleegd op 12 oktober 2016 via

<https://issuu.com/vlaanderen-be/docs/85e402c7-7436-47be-8de2-dc62d1571ac3>

Duurzaam onderwijs (2012). Geraadpleegd op 3 februari 2017 via <https://duurzaamonderwijs.com/basisprincipes-van-duurzaam-onderwijs/>

Van den Branden, K. (2015). *Onderwijs voor de 21ste eeuw* (pp 22-23). Leuven: Uitgeverij Acco

Vansteenkiste, M., & Soenens, B. (2013). *Vitamines van groei: over de motiverende rol van ouders in de opvoeding*. Gent: Academia press.

Aelterman, A., Meysman, H., Troch, F., Vanlaer, O. & Verkens, A. (maart 2012) *Informatiebrochure bij de invoering van het nieuwe beroepsprofiel en de basiscompetenties voor leraren*. Geraadpleegd op 12 oktober 2016 via <https://issuu.com/vlaanderen-be/docs/85e402c7-7436-47be-8de2-dc62d1571ac3>

Pijper, G., (2004). *Drama voor de beroepspraktijk*. Groningen: Noordhoff Uitgevers.

Heylen, L., (2010). *Competentieontwikkelen evalueren*. Geraadpleegd 15 december 2016 via https://vorming.cego.be/images/downloads/Ond_DP_EE_2009-2010-21-1_Competentieontwikkelen_d_evalueren1.pdf.

Vandael, J. (2010) *De trotsdoos*. Geraadpleegd op 15 december 2016 via https://prezi.com/ncpqzozwu_nh/de-trotsdoos/

		https://vorming.cego.be/images/downloads/Ond_DP_EE_2009-2010-21-1_Competentieontwikkelend_evaluerenI.pdf		Behoeftestersteunende opvoeding	Dit vormt de visie van mijn handelen
15	Literatuur	Vansteenkiste, M., & Soenens, B. (2013). Vitamines van groei: over de motiverende rol van ouders in de opvoeding. Gent: Academia press.		Info rond Keith Johnstone en zijn handelen bij acteurs met plankenkoorts	Aanvullende info om toe te passen bij peuters/kleuters.
16	Literatuur	Hofman, H., (2004) Improviseren kun je leren. Baarn: HBU uitgeverij		Zelfcompassie: wat?	Niet bruikbaar (ik wilde nagaan of er linken waren met sociale en emotionele opvoeding en zelfcompassie)
17	Filmpje	Van zelfkritiek naar zelfcompassie, geraadpleegd op 10 maart 2017 via https://www.youtube.com/watch?v=pB7hxYJMuUM		Ontwerpen van dramalessen	Basis heel zinvol
18	Literatuur	Pijper, G., (2004). Drama voor de beroepspraktijk. Groningen: Noordhoff Uitgevers.		Gesprek met mama waarbij kindje naar een school gaat met een muzisch pedagogische visie	Blikverruimend, vooral de waarderende houding neem ik mee omtrent eigen interpretatie
19	Gesprek Marjolein Hamelinck	Persoonlijke communicatie		Gesprek directeur, hoe pedagogische muzische visie tot stand laten komen?	Heel waardevol ! Bepaalde items neem ik mee in de visie achter mijn sjabloon
20	Gesprek Toverfluit	Persoonlijke communicatie		Idem	Idem
21	Gesprek Toverberg	Persoonlijke communicatie		Wat is impro? Wat moet een goede improviser kunnen? Hoe is een improformat opgebouwd?	Zinvol ! zeker de freudiaanse benadering heeft veel raakpunten met peuter en kleuterprofiel
22	Gesprek Katrien VDP	Persoonlijke communicatie		Freudiaanse visie omtrent ego en superego	Mooie aanvullende literatuur
23	Website - rond Freud (ego-superego)	Rogier, R. (december 2012) Psychoanalyse, een persoonlijkheidstheorie. Geraadpleegd op 3 april 2017 via http://mens-en-samenleving.infonu.nl/psychologie/107961-psychoanalyse-een-persoonlijkheidstheorie.html			
24	Cursus - rond leef en beleevingswereld en waarom daarbij aan te sluiten	Lesgevers Praktijk en Stage. (2016). Praktijk 2 - editie 1 Criteria voor goed thema. (pp 63-69) Gent: Arteveldehogeschool		leef en beleevingswereld en waarom daarbij aan te sluiten	Aanvullende achtergrondinfo om artikel te versterken
25	Website - method acting	Lea Dasberg Theater and Film institute (2015). Geraadpleegd op 20 april 2017 via http://newyork.methodactingstrasberg.com/what-is-method-acting/		Wat is method acting?	Er zijn raakpunten met het improviseren bij peuters en kleuters.
26	Cursus - taalontwikkeling	Lesgevers Nederlands. (2016). Ontwikkeling begeleiden via Nederlands 1 - editie 1 Fasen in de taalontwikkeling (pp 21-31). Gent: Arteveldehogeschool		Verschillende stadia binnen taalontwikkeling	Zinvolle info om artikel te versterken
27	Literatuur	Maslow, A. Harold, Duijker, H. C. J. & Mok, M. (1976). Motivatie en persoonlijkheid. 3de dr. Rotterdam: Lemniscaat.		Basisbehoeften	Zinvolle info om artikel te versterken
28	Literatuur	Vanobbergen, B., (2014) Het kind van onze dromen. Leuven: LannooCampus.		Inspraak en participatie	Mooie linken tussen impro en zijn pleidooi tot inspraak en participatie
29	Artikel	Kleutergewijs : https://kleutergewijs.com/2016/06/07/aanvaarding-in-de-klasgroep-het-belang-van-communicatieve-skills-bij-kleuters/		Communicatieve skills	Mooie achtergrond info voor het artikel
30	Literatuur	Van den Branden, K. (2015). Onderwijs voor de 21ste eeuw (pp 22-23). Leuven: Uitgeverij Acco		Tinkering en creatieve vaardigheden	Linken tussen impro en creatieve ontwikkeling, zinvol !
31	Gesprek Klaas de Roo	Persoonlijke communicatie		Tips en tricks voor het organiseren van een dramales	Zeer zinvol, alle mogelijke reacties van kinderen worden meegegeven zodat ik op het ergste voorbereid ben en kan anticiperen
32	Gesprek Thomas De Mulder	Persoonlijke communicatie		Kinderen met en speciale zorgvraag en drama	Tips worden gegeven = tegemoet komen aan relationele steun

33	Mail Lora Onraet	Persoonlijke communicatie	Idem	Idem en differentiëren binnen doelstellingen
34	Gesprek Bart De Smet	Persoonlijke communicatie	Feedback en uitwisselen van ervaringen bij analoog aanbod	Inspiratiefiches worden opgemaakt
35	'stage' BIL	Achter de schermen bij BIL	Hoe warmen de acteurs op? Op wat moeten ze letten? ...	Duidelijkheid in opbouw van een improvoorstelling
35	Diverse voorstellingen	BIL, Compagnie Amal, improfeten salami improv, de kevins	Inzicht in formats, opbouw van een impro , ...	Inzicht in de structuur om zelf toe te passen
36	Panelgesprek	Persoonlijke communicatie	Terugkoppelen van sjabloon	Stellen van conclusie
37	Artikel	Kleutergewijs: https://kleutergewijs.com/2016/06/27/tips-bij-het-formuleren-van-kindvriendelijke-complimenten/	Het geven van complimenten die authentiek zijn	Dit is vooral van toepassing in mijn handelen zelf bij de sessies

Sjabloon

Wie? De deelnemers

1. Wie:
2. Aantal:
3. Leeftijd:
4. Beginsituatie

Algemeen

individueel

Kinderen met bijzondere noden

5. Wat kunnen ze goed

OPM: 'groei-item': aanvullen met nieuwe observaties + waar nodig handelingsgerichte conclusies stellen met het oog op de bouwstenen

6. Waar hebben ze behoefte aan

OPM: 'groei-item': steeds aanvullen met nieuwe observaties + handelingsgerichte conclusies stellen vanuit de bouwstenen

Autonomieondersteuning (taakplezier, dialoog en inbreng, duiding, ontwikkelingsritme volgen, stem van het kind, uitnodigende communicatie)

Structuur (verwachtingen, vertrouwen, opvolging, gepaste hulp, informationele feedback, zelfreflectie)

Relationele steun (aanwezigheid, opmerkzaamheid, responsiviteit, emotionele warmte, fysieke warmte, gezamenlijke activiteit)

7. Hoe veilig moet het zijn voor hen?

OPM: 'groei-item': aanvullen met nieuwe observaties + handelingsgerichte conclusies stellen vanuit de bouwstenen

8. Werkpuntjes uit vorige sessie

Draaiboek

Een positief leefklimaat

Emancipatie van kinderen bevorderen

Aandacht voor leerlingen met bijzondere noden

Waardeontwikkeling en emotionele opvoeding

9. Naam van de activiteit:

10. Aan wat wil je vooral werken deze sessie? (uit analyse van puntje 5, 6, 7, en 8) (maak hierbij al de koppeling naar de belichtingsitems)

11. verloop

Opwarming (*steek hier al een link met verdere aanbod*)

eigenlijke impro-activiteit (*verwijs bij elk cruciaal deel naar het belichtingsitem dat hiermee bereikt wordt*) (*handelingen aangevuld met bouwstenen*)

Afronding

Evaluatie

12. Welk waarneembaar gedrag wil je afmeten? (in relatie tot belichtingsitems)

Het evaluatieverslag

OPM: Werkpunt is enkel in te vullen indien er daadwerkelijk een werkpuntje te noteren valt.
Noteer zowel de sterktes als de zwaktes !

Algemene indruk

Deelnemers en activiteit goed ingeschat?

Af te meten waarneembaar gedrag goed ingeschat?

⇒ Werkpunt:

Verloop

Opwarming

Eigenlijke impro-activiteit

aanzet naar eigenlijke impro activiteit: goed opgepikt door de kinderen?

Belichtingsitems bereikt? Zoniet, wat is de oorzaak?

Afronding

Evaluatie

⇒ Werkpunt

Begeleiding via behoefteondersteunende opvoeding (bouwstenen)?

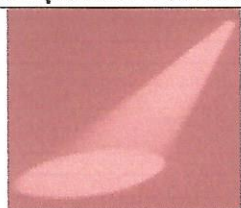
⇒ Werkpunt

Andere opmerkingen?

⇒ Werkpunt

INSPIRATIEFICHES

Een positief leefklimaat: de zorg om het welzijn van kinderen

Uitgangspunt hierbij zijn de behoeften van het kind nl. waardering, respect en een positief relationeel klimaat. Een goede affectieve band tussen leraar en kind i.h.k.v. een gunstige leer en opvoedingssituatie.

Dit wil zeggen:

Naar kinderen luisteren, aandacht voor kinderen (en hun leefwereld), begrip, actief engagement, enthousiasme en een menselijke omgangstijl die zich laat kenmerken door openheid, spontaniteit, genegenheid, eerlijkheid en vertrouwen. Het gaat hem over authenticiteit, gelijkwaardigheid en zorg om mensen.

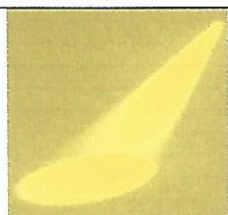
Hierbij zit een wederkerigheid, nl de leraar stelt zich zo op maar dient als voorbeeldfunctie naar de kinderen toe zodat ze ook dit kunnen leren. Stimuleren, bekrachtigen, kansen creëren binnen positieve ervaringen, ontwikkelen van positieve gevoelens geeft hen een gevoel van veiligheid, het helpt bij het ontwikkelen van een positief zelfbeeld en stelt hen in staat om naar nieuwe leerpraktijken op zoek te gaan.

Een positief leefklimaat: de zorg om het welzijn van kinderen

Waarderen van interpretatie (applaus, dikke duim, bemoedigende woorden) – openstaan voor ideeën van kinderen - constructieve feedback verlenen – tips en tops formuleren – kinderen extra ‘vieren’ indien ze grenzen verlegd hebben – niet forceren indien kinderen niet durven, wel stimuleren – Kinderen laten kijken naar elkaar en hierbij aandacht vestigen op respectvolle kijk -en luisterhouding –feedback leren geven op elkaar maar op respectvolle manier – ingrijpen indien de reacties van de anderen als bedreigend ervaren worden – evalueren en hun suggesties en bevindingen au serieus nemen – werken aan theatervaardigheid ‘instrument’, waarbij de mogelijkheden van lijf, gezicht en stem verkend worden (geeft kansen om meer te weten komen over zichzelf en draagt bij tot positief zelfbeeld) – oog hebben voor mogelijke belemmeringen die de interpretatie in gevaar brengen - werken rond inleving, verzinnen, verbeelden en transformeren (verkennen van zichzelf)

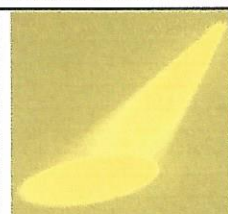
De emancipatie van kinderen bevorderen: betrokkenheid, inspraak van kinderen en relatiebekwaamheid

Hierbij worden kinderen benaderd als persoon. Denk aan vrijemeningsuiting, recht op veiligheid, privacy en inspraak. Inspraak en participatie staan centraal en dragen bij tot de ontwikkeling van sociale vaardigheden.

Ook relatiebekwaamheid neemt hierin een plaats (= de bekwaamheid om vanuit zijn eigen persoonlijkheid en achtergrond relaties te kunnen aangaan met andere personen). Leraren dragen hierin een verantwoordelijkheid. Ze moeten kinderen immers de ruimte geven om te oefenen. Dit zijn ook wel de affectieve doelstellingen (zoals het zelf kunnen doen, samenwerken, positieve feedback, aanmoediging, ...) Dit alles helpt voor de ontwikkeling van een positief zelfbeeld wat dan weer belangrijk is om goede relaties te kunnen aangaan met anderen. Wat dan weer van invloed is op de openheid en het respect voor de anderen

De emancipatie van kinderen bevorderen: betrokkenheid, inspraak van kinderen en relatiebekwaamheid

Kinderen mee laten beslissen (denk aan improtheaterbouwstenen wie, wat, waar, waarom, wanneer, etc ...) – openstaan voor spelsuggesties van kinderen (ook al veranderd plots de activiteit van richting) - begeleiden in keuzes maken indien ze daar moeilijkheden in hebben (met wie willen ze spelen, welke interpretatie ?) – kansen geven tot eigen interpretatie – laten inzien dat gissen en missen ook zinvol kan zijn – theatervaardigheden accepteren en niet accepteren aan bod laten komen – een sociaal/emotioneel conflict laten uitspelen (met nadruk op doen alsof !) om zo strategieën te oefenen - Zelf speelgroepjes samenstellen op basis van bepaalde kenmerken (vb: kinderen die elkaar niet vaak opzoeken bewust laten samenwerken) – stimuleren – waarderen van vondsten en dit ook met de groep delen - Expliciete groepsdoelen formuleren of samen laten formuleren - laten kijken naar elkaar en feedback op respectvolle en constructieve manier laten verwoorden – helpen nuanceren van zwart/wit uitspraken omtrent deze feedback - samenspelvaardigheden aanbieden – werken rond inleving en transformeren (zich inleven en transformeren in en tot iemand anders biedt kansen tot relatiebekwaamheid) – scenario's (samen) bedenken –

Aandacht voor leerlingen met bijzondere noden

Dit slaat voor een groot stuk op de emotionele noden van de kind. Wanneer hier aandacht voor is, dan is er plaats voor een positief leefklimaat met aandacht voor de persoonlijke ontwikkeling voor elk kind individueel en waarbij kinderen zich veilig en gewaardeerd voelen.

OPM: ook kinderen die stevast het haantje de voorste zijn en via negatieve aandacht in de picture willen staan aanzie ik als kinderen met emotionele noden.

Aandacht voor leerlingen met bijzondere noden

Die kinderen stimuleren maar niet forceren ! – aanmoedigen – kansen bieden tot succeservaringen via gedifferentieerd aanbod (de lat wat lager leggen voor hen indien nodig) – vieren indien ze uit stretchzone gehaald zijn – ingrijpen indien de reacties van de anderen als bedreigend ervaren worden – activiteiten aanbieden waarbij lijf, gezicht en stem verder verkent worden (kinderen komen meer te weten over zichzelf en krijgen kansen tot positief zelfbeeld, zelfwaardering, ...talenten en sterktes ontdekken) – werken aan inleving, verbeelding, transformeren en verzinnen waardoor ze kansen krijgen om rond gevoelens, waarden en normen te werken – samenspelvaardigheden installeren (zoals incasseren, - reageren, betekenisgeven en accepteren, ridderlijkheid, koor) en hen daarbij zekerder maken in interactie met anderen – kansen geven tot scènevaardigheden waarbij ze mogen experimenteren met speelruimte (van comfortabele cocon evolueren tot het volledige ruimtegebruik, conflicten leren uitspelen en hierbij strategieën oefenen om in de realiteit te gaan gebruiken, publieksbesef waarbij ze zichzelf mogen en kunnen tonen aan de andere) – kijken naar elkaar en kinderen, feedback geven en ook wel begeleiden in het leveren van een genuanceerde mening – oog hebben voor de tips en tops –

Waardeontwikkeling en emotionele opvoeding

De leraar werkt hierbij aan/rond gevoelens, neemt hierbij een luisterhouding, kan hierover observeren en hierop reflecteren. Bovendien moet hij ook emoties bespreekbaar maken en kinderen begeleiden en confronteren met de effecten van hun handelingen.

Het is aan de leraar om in gesprek en in verbondenheid mee zoek te gaan naar het waardevolle. Het cognitieve en het affectieve gaan hiermee hand in hand. Dit alles moet uitgevoerd worden binnen concrete contexten zodat het betekenisvol wordt voor de kinderen. Aan de leraar om hun leefwereld, hun interesses en hun cultuur hierin te gaan betrekken.

Het is zijn taak om kinderen bij zichzelf te laten komen, respect krijgen voor anderen en bepaalde gebeurtenissen positief of negatief kunnen waarderen.

Hierin zit ook opnieuw het belang van stimuleren, bekrachtigen, succeservaringen laten opdoen, positieve gevoelens laten ontwikkelen en hen een gevoel van veiligheid mee te geven.

Waardeontwikkeling en emotionele opvoeding

Expliciet werken rond gevoelens (we spelen dat we boos zijn, we spelen dat we blij zijn enz ...) en samen reflecteren hoe dit aanvoelt – een conflict uitspelen waarbij waarden en emoties besproken worden – accepteren en niet accepteren aanbrengen, waarbij kansen tot waardeopvoeding geboden worden – reflecteren en evalueren samen met de kinderen (geeft info over wat leuk en niet leuk was, ook info over leef en belevingswereld, interesses enz ...) – ook eigen observaties omtrent emoties en waarden expliciet maken (vb: ik zag dat je een beetje verdrietig was omdat jouw idee niet gebruikt werd of ik zag dat je wat wild aan het spelen was en dat vond jouw vriendje niet zo leuk) – kansen geven om leuke vondsten uit te lokken en deze ook waarderen- aan de slag gaan met lichaam, lijf en stem als instrument. Ook individuele vaardigheden en samenspelvaardigheden aanbieden zodat kinderen meer te weten komen over zichzelf (als persoon, in groep) - werken rond inleving, transformeren, verbeelding zodat ze zich kunnen inleven in iets of iemand anders en waardering kansen krijgt – scènevaardigheden met daarbij scenario bedenken biedt kansen om waarden, normen en emoties aan bod te laten komen en dingen bespreekbaar maken (vb: waarom wil je graag dat er een gevecht is in jouw verhaal? Soms kan het aan bod laten komen van een emotie opluchtend werken voor een kind !) - kinderen stimuleren om toch een bepaalde oefening uit te spelen (ook al zijn er remmingen. Dit dan ook vieren en waarderen, respect uitspreken !) – respecteren van grenzen die kinderen zelf aangeven (niet dwingen om iets te spelen) -

De leraar als persoon

Waarden moeten door de leraar en de school samen gedragen worden. Het voorleven van de waarden en het communiceren over de waarden dienen samen te gaan.

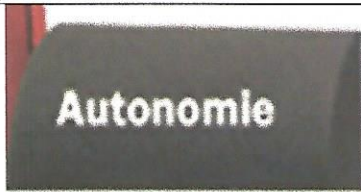
Om in de opdracht te slagen moet de leraar over een aantal attitudes beschikken.

Denk hierbij aan relationele gerichtheid, kritische zin, zin voor samenwerking, verantwoordelijkheidszin en flexibiliteit

Autonomieondersteuning

(taakplezier, dialoog en inbreng, duiding, ontwikkelingsritme volgen, stem van het kind, uitnodigende communicatie)

Intrinsieke motivatie- interactie tussen LK en kinderen (ook inspelen !!!) – niet dwingen om in een scène te stappen – luisteren naar kinderen – oog hebben voor lichaamstaal bij het spelen/experimenteren/ ... - openstaan voor initiatieven van het kind/kinderen – speels gebrachte oefeningen (geen abstractie) – kinderen laten meebeslissen (kan over diverse aspecten gaan: de improtheaterbouwstenen, het conflict, met wie spelen ...) – samen op pad gaan (kind is gelijkwaardige partner) – zelf enthousiast overkomen –

Structuur

(verwachtingen, vertrouwen, opvolging, gepaste hulp, informationele feedback, zelfreflectie)

Structuur

Duidelijke korte instructies – concreet maken (eventueel met rekwisieten, prikkelend filmpje, foto ...) niet al te veel suggesties geven – speelruimte duidelijk afbakenen – goede afspraken maken bij aanvang – gestructureerde en opbouwende activiteit interpretatie uit hen laten komen en niet zelf gaan invullen - kinderen laten experimenteren (individueel of in kleine speelgroepjes) en regelmatig eens langskomen om te polsen hoe het verloopt (waar zitten ze vast? Durven ze? Durven ze niet? Is motivatie vereist? Zijn ze met de oefening bezig? Kunnen ze individueel werken? Kunnen ze samenwerken...) – tips en tops formuleren (tips: niet afstraffend op de interpretatie, wel om de interpretatie te verfijnen – kinderen laten nadenken over hun interpretatie en samen evalueren (vb: via de trotsdoos) –

Relationele steun

(aanwezigheid, opmerkzaamheid, responsiviteit, emotionele warmte, fysieke warmte, gezamenlijke activiteit)

Relationele Steun

Regelmatig naar de speelgroepjes komen (laten aanvoelen dat je er bent voor hen, doch niet overkomen alsof je op hun vingers staat te kijken) – oog hebben voor mooie vondsten en dit ook eens in de picture zetten (helpt bij het groeiproces en motivatie, zet ook aan tot transfer bij andere ideeën, levert bijdrage tot creatief denken) – actief luisteren naar kinderen – verbindend en bevestigend communiceren – waarderen van interpretatie – respecteren – oog hebben voor de gevoelens die doorheen het proces meespelen en daar ook op inspelen – vieren wanneer kinderen uit stretchzone komen – meespelen – hen op sleeptouw nemen – mooie mix van individueel spelen als in speelgroepjes

VOORBEELD

Opmerking: dit voorbeeld is zeer gedetailleerd uitgeschreven om het zo heel concreet te maken en om voldoende voorbeelden te geven

Wie? De deelnemers

1. **Wie:**
kleuters 2e – 3e kk, Jenaplanschool Feniks – mixed groep
2. **Aantal:**
22
3. **Leeftijd:**
tussen 4 en 6 jaar
4. **Beginsituatie**

Algemeen

Enthousiaste groep !

Toch kordaat zijn en goede afspraken maken + structureren en logisch opbouwen.

Ze zijn vertrouwd met theater op zich en gaan regelmatig eens langs Bij de Vieze Gasten. Zelf spelen hebben ze nog niet gedaan. Dit is nu de vierde keer dat ik langskom. Ze zijn al gewoon geraakt aan Thea Theater en de theaterbouwstenen wie, wat, waar, waarom, wanneer.

De kinderen zijn wel al gewoon aan het stop en 'freeze' teken op het liedje van Fat Boy Slim. Dit is een ritueel ! Zeker behouden

De vorige keer is gewerkt aan concentratie, dit ook nog eens herhalen.

Ook het tonen en kijken naar elkaar zeker nog aan bod laten komen, om zo te werken naar het toonmoment toe.

Sommige kinderen gaan naar de circusplaneet en leren daar heel wat kunstjes. Dit leeft wel in de groep !

individueel

W. : soms te overheersend en te enthousiast, andere kinderen durven niet altijd ideeën geven.

L. : speelt liever individueel.

M.: moeilijk aansluiting te vinden .... Toch merk ik spelplezier op doordat ze aan de zijlijn meekijkt (stimuleren niet dwingen !!!)

H.: vluchteling – taal is vaak probleem

A.: idem taal

N.: heel verlegen, toch zet ze kleine stapjes.

F.: Sterke kleuter ! scoort heel hoog op diverse domeinen

Kinderen met bijzondere noden

L.: iets installeren zodat ze haar ei kwijt kan binnen een afgestemd aanbod.

M.: differentiëren tot haar niveau – eventueel enkel laten meekijken met specifieke taak (dicht bij mij)

W.: beetje afremmen

H en A.: visualiseren en visualiseerbare prikkel voor aanzet meegeven – concreet materiaal

5. Wat kunnen ze goed

OPM: 'groei-item': aanvullen met nieuwe observaties + waar nodig handelingsgerichte conclusies stellen met het oog op de bouwstenen

Grote fantasie ! Gaan snel mee in alles en zijn snel enthousiast ! Maar moet speels gebracht worden zodat ze voldoende inspraak kunnen verlenen.

⇒ Mimiek en expressie verzorgen

Speelruimte ontwerpen en creëren lukt! Maar ze mogen niet verhinderd in moeilijk hanteerbaar materiaal.

⇒ Materiaal aanpassen of zodanig aanbieden dat het wel hanteerbaar is (gepaste hulp, opvolging)

⇒ Of : hulp bieden bij de kinderen (gezamenlijke activiteit)

Ze houden zich wel aan afspraken

⇒ Maar deze wel duidelijk stellen zodat ze in 'orde' zijn. (verwachtingen)

Ze zijn ook in staat zelf spelsuggesties te gaan geven

⇒ Waarderen en er op ingaan ! (autonomieondersteuning; dialoog en inbreng)

De kinderen durven al iets tonen aan elkaar

⇒ Waarderen en FB geven (relationele steun en structuur oa uitdaging, feedback)

Mooi om te zien hoe de kinderen elkaar 'kiezen' op basis van talenten (vb ik wil iets tonen met kindje X omdat ze goed circuskunstjes kent)

⇒ Toelaten ! autonomieondersteuning !

⇒ OPM: moeilijk om te beslissen of ik groepjes zal samenstellen of de kinderen zelf laat kiezen.

6. Waar hebben ze behoefte aan

OPM: 'groei-item': steeds aanvullen met nieuwe observaties + handelingsgerichte conclusies stellen vanuit de bouwstenen

Autonomieondersteuning (taakplezier, dialoog en inbreng, duiding, ontwikkelingsritme volgen, stem van het kind, uitnodigende communicatie)

Regelmatig wisselende spelimpulsen bij sommige kinderen, bij hen is de concentratie (nog) niet zo hoog. Door regelmatig veranderingen aan te bieden heb je hen wel mee op sleeptouw.

Ik merk wel dat de kinderen steeds vervallen in stereotype verhaallijnen. Na de pauze die er geweest is (wegens eigen stage) kan ik misschien eens experimenteren met nieuwe impulsen?

Waarbij het een spel wordt van iets geven en terugkrijgen van de kinderen.

Via impulsfilmpje of concreet materiaal.

⇒ Dialoog en inbreng.

Mooi om te zien hoe L. toch tot interactie kwam met de anderen. Ze had er duidelijk zin in en wist ook perfect wat ze graag wilde doen en wie ze er voor nodig had. Zeker op terugkomen !!!

⇒ Taakplezier ! inbreng ! ontwikkelingsritme

⇒ OPM: opnieuw voor mij moeilijk om te beslissen of ik nu zelf groepen zal samenstellen of eerder de kinderen laat kiezen? Bij het zelf kiezen dreig ik ook de jongenschaos te veroorzaken die dan aan het 'prutsen' zijn.

Structuur (verwachtingen, vertrouwen, opvolging, gepaste hulp, informatieve feedback, zelfreflectie)

Juf laat weten dat ze vrij flexibel zijn, maar je moet steeds kordaat en consequent zijn net om hen die flexibiliteit te gunnen.

⇒ Verwachtingen duidelijk maken alsook de opvolging ervan.

Duidelijkheid

⇒ Goede afspraken maken en dit concreet maken

'in orde zijn'

⇒ Ook hier opnieuw goede afspraken maken zodat de kinderen weten hoe ze 'in orde' kunnen zijn.

Ik merk ook op dat de kinderen soms té enthousiast zijn. Waardoor ze veel tonen maar aan elkaar, en waardoor het wat ongestructureerd overkomt.

Ik beslis dan ook om in twee groepen te werken en ze te laten kijken naar elkaar.

⇒ Verwachtingen, vertrouwen, ...

Voor de activiteit: verwachtingen communiceren, uitdagende taken aanbieden en vertrouwen schenken.

Tijdens de activiteit: procesgericht toezicht, handhaven van afspraken. Geschikte hulp en informatie bieden.

Na de activiteit: informationele feedback en zelfreflectie aanmoedigen

OPM: de zaken waar ze behoefte aan hebben mbt item structuur blijft !!!! ook na de 5e sessie.

Misschien ook wel eigen aan de kinderleeftijd? + het feit dat ik maar af en toe kom in de klas.

Het is deels uit pure enthousiasme, deels ook uit eigenheid en interactie tussen de kinderen zelf.

Relationele steun (aanwezigheid, opmerkzaamheid, responsiviteit, emotionele warmte, fysieke warmte, gezamenlijke activiteit)

Behoeftte aan bevestiging ! (Juf wat vind je er van? Juf is het goed ...)

OPM: ook dit blijft nog steeds ! ook na de 5e sessie nu.

7. Hoe veilig moet het zijn voor hen?

OPM: 'groei-item': aanvullen met nieuwe observaties + handelingsgerichte conclusies stellen vanuit de bouwstenen

Ze zijn zeer flexibel. Toch extra aandacht voor M. en .L. Veiligheid kan wel geboden worden in de zin van 'structuur' en duidelijke afspraken.

⇒ Werken aan stop en start teken

⇒ Korte impulszinnen'

⇒ Veel vraagstelling : verbindend communiceren ook

⇒ Ritme van het kind volgen (vb L.)

⇒ Zelf het heft in handen nemen en dingen overnemen van hen om zo de chaos te reduceren. Op die manier komt elk kind aan de beurt.

H. is een jongen die zelfstandig is. Maar soms ervaar ik zijn zelfstandigheid als eerder wat los staan van de groep. Ik moet er aandacht voor hebben dat hij betrokken is in de groep.

Extra aandacht voor R.! Hoe is ze deze sessie? Was het een toeval de vorige keer? Of was het me nog niet opgevallen?

⇒ Goed observeren ! relationele steun bieden !!!

8. Werkpuntjes uit vorige sessie

H. goed opvolgen (er is een verschil tussen zelfstandig aan de slag gaan en geen aansluiting vinden in de groep)

M. : ze dicht bij mij houden en mimiek + expressie verzorgen naar haar, zorgen dat ze zo aansluiting kan vinden (ook al is het individueel).

Grote groep iets te chaotisch => kleine speelgroepjes of per twee

Afspraak maken dat er niet aan de planten mag getrokken worden.

Terrein goed afbakenen.

Kijklijn (= luisterlijn) en speellijn afplakken

Draaiboek

Een positief leefklimaat

Emancipatie van kinderen bevorderen

Aandacht voor leerlingen met bijzondere noden

Waardeontwikkeling en emotionele opvoeding

9. Naam van de activiteit:

Jabber -babber -talk !

10. Aan wat wil je vooral werken deze sessie? (uit analyse van puntje 5, 6, 7, en 8) (maak hierbij al de koppeling naar de belichtingsitems)

Mogelijkheden van stem verkennen (werkinstrumenten)

In communicatie gaan met elkaar (op niet alledaagse wijze) – incasseren/ ontvangen – accepteren, niet accepteren – teruggeven (samenspelvaardigheden)

Werken aan spelen en kijken, eens in de picture staan, wat wil ik tonen en hoe?

11. verloop

Opwarming (*steek hier al een link met verdere aanbod*)

Rituelen (Structuur: vertrouwen, verwachtingen)

- We starten met de normale oefeningen (gekke bekken etc ...)
- Lichaam losschudden
- Terug liedje (FBS) en freeze

- Paar keer doen

- Thea Theater heeft opnieuw een filmpje mee (jabbertalk)
- onmiddellijk erna spreek ik de kinderen zelf aan met een jabbertalk achtig iets. Ik wil een soort van verwondering creëren.

Ik vraag in gewone taal wat we nu eigenlijk gezien hebben. Kinderen mogen antwoorden.
(inspraak door eigen invulling te gaan geven aan hun impressie)

Wat zou er eigenlijk gebeurd zijn (ze bedenken als het ware zelf het scenario). (impressie uiten, inspraak)

Ik leg uit dat de ene persoon iets tegen de andere zegt en dat er op gereageerd wordt (accepteren, ontvangen, teruggeven)

Ik vraag hoe we dergelijke jabbertalk kunnen doen. Kinderen mogen suggesties geven. (stem van het kind, openstaan voor ideeën van hen)

WAARDEREN VAN VONDSTEN !

eigenlijke impro-activiteit *(verwijs bij elk cruciaal deel naar het belichtingsitem dat hiermee bereikt wordt)* *(handelingen aangevuld met bouwstenen)*

Kinderen mogen per twee gaan staan (eigen keuze) Opgelet ! M, L, H : (goed begeleiden !!!)
Elk kind mag ergens en plaatsje zoeken in de ruimte en gaan zitten. (op voorhand kruisjes

afgeplakt om te weten waar ze mogen zitten)

⇒ structuur/ dialoog en inbreng/

Ze mogen tussen elkaar die jabbertalk proberen

⇒ vertrouwen/uitdaging

Afspraak: niet te luid !!!! (elk kind moet zich kunnen uitdrukken) (met respect voor anderen)

⇒ Structuur: verwachtingen

Ik kom eens rond om te luisteren.   (waarderen van hun vondsten, kinderen die dat extraatje nodig begeleiden hierin)

⇒ Relationele steun

De kinderen mogen oefenen (mogelijkheden en beperkingen van eigen stem)

Als ik klap met de handen, dan is het weer even stil. (afspraak leren naleven)

⇒ Structuur: verwachtingen, opvolging

Ik geef impulsen nl: nu mogen jullie boos zijn - dan blij - bang - droevig etc ...   (zelf interpretatie geven, expliciet met de emoties aan de slag)

⇒ Autonomieondersteuning: duiding, ontwikkelingsritme, dialoog en inbreng - structuur: verwachtingen, vertrouwen - relationele steun: aanwezigheid

We overlopen eens (aan de luisterlijn) (waarderen !!!, wel niet vervallen in goedkope complimentjes, moet authentiek zijn !!!) (meningen durven uiten, inspraak ...) (welke emoties ? luisteren naar elkaar en meningen respecteren) + !!! (goed observeren, zorgen dat ze ook het woord hebben !)

Wat was leuk?

Wat niet?

Kinderen mogen antwoorden

- ⇒ Autonomieondersteuning : dialoog en inbreng, ontwikkelingsritme volgen, stem van het kind, uitnodigende communicatie
- ⇒ Structuur: opvolging, gepaste hulp, informationele feedback, zelfreflectie
- ⇒ Relationale steun: opmerkzaamheid, responsiviteit, emotionele warmte, fysieke warmte, gezamenlijke activiteit
- ⇒

De kinderen krijgen de opdracht om wat voor hen het leukste was er uit te halen : Bang, blij, boos of droevig + kort scenario te bedenken (eigen interpretatie, eigen keuze) (expliciet met emoties) + (begeleiden !!!!)

Ze mogen terug per twee staan.

- ⇒ Autonomieondersteuning (taakplezier, dialoog en inbreng, duiding, ontwikkelingsritme volgen, stem van het kind)
- Structuur (verwachtingen, vertrouwen)

Opnieuw kom ik rond om hen wat op rails te zetten indien nodig, om te helpen etc ...

eventueel (indien bijvoorbeeld overeenkomst moet gemaakt worden tussen de kinderen)

- ⇒ Structuur (verwachtingen, vertrouwen, opvolging, gepaste hulp, informationele feedback, zelfreflectie)
- ⇒ Relationale steun (aanwezigheid, opmerkzaamheid, responsiviteit, emotionele warmte, fysieke warmte, gezamenlijke activiteit)

Afronding

Kijkmoment !

Wie iets wil tonen mag

Wie niet wil hoeft ook niet

 (zelf beslissen of ze iets tonen of niet) opgelet voor IIn met bijzondere noden !!! niet forceren !!!! - (respect bij het kijken !!!! – niet uitlachen -) (waarderen, vieren, in de picture ...)

Bij het kijken maken we de analyse van praten tegen elkaar, van accepteren, niet accepteren ... (KINDNIVEAU !!!) => bewustwording van dit doel

- ⇒ Autonomieondersteuning (taakplezier, dialoog en inbreng, duiding, ontwikkelingsritme volgen, stem van het kind, uitnodigende communicatie)
- ⇒ Structuur (vertrouwen, opvolging, gepaste hulp, informationele feedback, zelfreflectie)

- ⇒ Relationele steun (aanwezigheid, opmerkzaamheid, responsiviteit, emotionele warmte, fysieke warmte, gezamenlijke activiteit)

Evaluatie

Trotsdoos

Kinderen mogen antwoorden wat ze er nu van vonden aan de hand van de tekeningen. Elke deeltje uit deze sessie is visueel gemaakt, met daarbij 'smiley's' ter ondersteuning (lachende, neutraal, sip kijkende).

Het deeltje waar ze het meest trots op zijn (eigen criteria) mag in de envelop + verzegeld en in de trotsdoos.

 (inspraak, eigen mening) (gevoelens verwoorden) + !!! (zorgen dat ze ook aan het woord komen indien ze dit willen)

- ⇒ Autonomieondersteuning (taakplezier, dialoog en inbreng, duiding, ontwikkelingsritme volgen, stem van het kind, uitnodigende communicatie)
- ⇒ Structuur (verwachtingen, vertrouwen, opvolging, gepaste hulp, informatiele feedback, zelfreflectie)
- ⇒ Relationele steun (aanwezigheid, opmerkzaamheid, responsiviteit, emotionele warmte, fysieke warmte, gezamenlijke activiteit)

12. Welk waarneembaar gedrag wil je afmeten? (in relatie tot belichtingsitems)

Wie durft ten volle experimenteren met stem? – wie totaal niet? – wie gaat er niet in op?

 emancipatie (durf om experimenteren/exploreren) - pos klimaat (is het veilig?) - IIn met bijzondere noden - waarden en emotionele (waarom niet? Is er iets dat opvalt bij niet ingaan van deze oefening?)

Hoe staan de kinderen tov accepteren? Incasseren? Teruggeven? Wie blokt af? Wie gaat echt over tot interactie? Is er iets meer te zoeken bij kinderen die afblokken?

 is het veilig? Pos klimaat - wie laat zich ten volle gaan?

Wie durft tonen? – Wie niet? + waarom wel/niet?

 emancipatie - pos klimaat - IIn met bijzondere noden - waarden en emotionele -

Hoe zit het met ontvangen van feedback?

 moet in openheid! - wordt het niet te emotioneel?

Het evaluatieverslag

OPM: Werkpunt is enkel in te vullen indien er daadwerkelijk een werkpuntje te noteren valt.
Noteer zowel de sterktes als de zwaktes !

Algemene indruk

Deelnemers en activiteit goed ingeschat?

- ⇒ M. : enkel kijken, ook niet ingegaan op suggesties bij 1 op 1 (heel kort even iets verbaal gebracht, ook heel stilletjes !)
- ⇒ H.: samen met A. aan de slag, interpretatie was net hetzelfde als filmpje. Indien activiteit herhalen denk ik wel dat ze creatiever aan de slag zouden gaan. Op het einde evolueerde het al naar 'piep' 'piep' als rode draad doorheen hun taaltje.
- ⇒ F. en H. : volledig mee met de activiteit, waren ook de impliciete trekkers van de activiteit.

Af te meten waarneembaar gedrag goed ingeschat?

- ⇒ Accepteren en teruggeven verliep goed ! (sommige wel een extra zetje en extra spelimpulsen)
- ⇒ Stem verkennen en dialoogopbouw: OK
- ⇒ Tonen: niet bij iedereen ! N en L heel verlegen, N even iets getoond, dit ook gevierd ... ze groeide wel (zelfzekerder !)

- ⇒ **Werkpunt: Concrete prikkel is ok, toch doorheen de ganse activiteit iets installeren dat het concreet blijft.**

Verloop

Opwarming

- ⇒ Rituelen zijn goed gekend en blijven dé topper !!!
- ⇒ Ze doen dit graag.

Eigenlijke impro-activiteit

aanzet naar eigenlijke impro activiteit: goed opgepikt door de kinderen?

- ⇒ Super ! heel enthousiast om aan de slag te gaan. Extra kansen op die manier voor H, L en M.

Belichtingsitems bereikt? Zoniet, wat is de oorzaak?

- ⇒ H., L. en M. blijft moeilijk om hen te 'bereiken' zodat ze ten volle kunnen participeren en mee beslissen.

Afronding

- ⇒ Concreet maken van kijk-en luisterlijn is een meerwaarde. Kinderen kunnen gedisciplineerder aan de slag en zien ook meer van elkaar. Levert een bijdrage bij tips en tops formuleren.
- ⇒ Niet elk kindje wilde iets tonen. Sommige kinderen toch over de streep gehaald (vb: N: groeimoment) – M.: niet geforceerd ! het moet veilig blijven voor haar en kinderen moeten mijn attitude hierrond als vertrouwelijk ervaren !

Evaluatie

- ⇒ Goede structuur nu, kinderen weten wat er verwacht wordt !
- ⇒ Ze staan al te springen om de tekening waar ze het meest trots op zijn in de doos te steken.
- ⇒ **Werkpunt: Blijven zoeken naar mogelijkheden om H, M en L te volle te laten participeren.**

Begeleiding via behoefteondersteunende opvoeding (bouwstenen)?

Dit lukt', maar indien ik ter plaatse inspeel op de kinderen is het nog even aanvoelen of en hoe ik deze net invul. Ik ben soms nog te theoretisch bezig met de bouwstenen waardoor het wat artificieel aanvoelt.

Juf Claudine merkt er weliswaar niets van.

Het blijft wel boeiend om vast te stellen dat je op die manier een zeer gedifferentieerd aanbod kan geven aan de kinderen. Een soort van persoonlijk parcours voor elk kind. Sommige kinderen komen bijvoorbeeld beter tot hun recht om goed te sturen, andere kinderen gaan net in verzet wanneer het te sturend is.

Dit helpt ook relativeren wanneer ik bij kinderen zoals M. en H. de analyse maak via de bouwstenen. Ik besef dat het voor hen moeilijk ligt om zonder extra middelen kansen te bieden in eender welke context.

- ⇒ **Werkpunt: niet te veel met de theorie bezig zijn – lossen !!!!**

Andere opmerkingen?

De ruimte waar ik in werk is heel druk en geeft te veel prikkels bij bepaalde kinderen. Concentratie is dan bij sommige wel zoek.

- ⇒ **Werkpunt: rustigere plek zoeken? + zeker ook observeren hoe ze het stellen in de theaterzaal.**